

XI.071.7.2021.AS

**Pan
Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych i
Administracji**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

W dniu 30 lipca obchodzony jest Światowy Dzień Przeciwko Handlowi Ludźmi. W tym roku Organizacja Narodów Zjednoczonych, promując hasło przewodnie „Victims’ Voices Lead the Way”, oddała głos tym osobom, które przeżyły handel ludźmi¹. Z tej okazji, a także w związku z przedstawionym niedawno przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Krajowym Planem Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2022-2024 (dalej: KPD), chciałbym zwrócić uwagę na wyjątkową sytuację cudzoziemców będącymi ofiarami handlu ludźmi, których głos jest szczególnie często pomijany, a także zaapelować o rozważenie uwzględnia ich perspektywy w przyszłych działaniach Ministerstwa.

Handel ludźmi jest przestępstwem ściśle powiązaniem ze zjawiskiem migracji, również pracowniczych. Ofiarami handlu ludźmi mogą być zarówno migranci ekonomiczni, jak i osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową. Z raportu pt. „*Handel Ludźmi*”, opublikowanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w 2019 r.² wynika, że Polska jest jednocześnie krajem pochodzenia, krajem tranzytowym oraz krajem docelowym dla ofiar handlu ludźmi. Ofiarami eksploatacji na terytorium RP stają się najczęściej obywatele państw europejskich, takich jak Rumunia, Bułgaria i Ukraina, a także przedstawiciele państw azjatyckich, jak Wietnam, Filipiny czy Sri Lanka. Dominującymi formami tego zjawiska są: praca o charakterze przymusowym oraz wykorzystywanie w celu

---

¹ zob. <https://www.un.org/en/observances/end-human-trafficking-day>

² zob. <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/handel-ludzmi-w-polsce-raport-2019>

świadczenia usług seksualnych. Należy wskazać, że według opublikowanego w 2021 r. raportu Biura Monitorowania i Zwalczania Handlu Ludźmi Departamentu Stanu USA³ dotyczącego handlu ludźmi na świecie, w Polsce to cudzoziemcy stanowili najliczniej reprezentowaną grupę osób korzystających ze wsparcia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi. Z pomocy skorzystało 109 cudzoziemców oraz 57 obywateli Polski. Mając na uwadze fakt, że udzielanie pomocy migrantom jest większym wyzwaniem ze względu na barierę językową czy występujące różnice kulturowe, system przeciwdziałania handlowi ludźmi szczególnie powinien uwzględniać sytuację tej szczególnej grupy.

Odnotować należy, że w ostatnich latach wprowadzono wiele pozytywnych zmian w prawie krajowym dotyczących ochrony cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi. W art. 170 - 172 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35 z późn. zm.; dalej: „ustawa o cudzoziemcach”) wprowadzono m.in. trzymiesięczny „okres do namysłu” (reflection period) dla osób wobec których istnieje podejrzenie, że mogą być one ofiarami handlu ludźmi – podczas tego okresu na podstawie wydanego przez organy ścigania zaświadczenia mogą one legalnie przebywać w Polsce i podjąć decyzję co do współpracy z organami prowadzącymi postępowanie karne w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi. Na podstawie przepisów ww. ustawy umożliwiono też cudzoziemcom ubieganie się o zezwolenie na pobyt czasowy (art. 176 ustawy o cudzoziemcach), a w dalszej kolejności na pobyt stały ze względu na bycie ofiarą handlu ludźmi (art. 195 pkt 5 ustawy o cudzoziemcach). Pozytywnie należy też ocenić zapowiedź opracowania przez Ministerstwo Sprawiedliwości projektu nowelizacji kodeksu karnego, zakładającego wprowadzenie definicji pracy przymusowej.

Doceniając zmiany legislacyjne w przedmiotowym obszarze wprowadzone do polskiego porządku normatywnego, jednocześnie dostrzegam konieczność zwiększenia skuteczności systemu przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce w kontekście uwzględnienia szczególnej sytuacji cudzoziemców, dlatego pozwolę sobie w tym miejscu odnieść się do poszczególnych punktów Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2022-2024.

I. Działania prewencyjne

Odnoście planowanych działań edukacyjno-informacyjnych poruszających problematykę handlu ludźmi, które mają być skierowane do ogółu społeczeństwa, pragnę podkreślić, że zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich oprócz obywateli naszego kraju adresatem przyszłych kampanii informacyjnych powinni być również cudzoziemcy przebywający na terytorium RP, a także te osoby, które planują przyjazd do Polski. W miarę

---

³ zob. <https://www.state.gov/reports/2021-trafficking-in-persons-report/poland/>

możliwości materiały informacyjne powinny być tłumaczone na języki obce, takie jak ukraiński, rosyjski, wietnamski i angielski oraz udostępnione w taki sposób, aby mogła zapoznać się z nimi możliwie największa grupa cudzoziemców. W tym kontekście pożądane byłoby większe zaangażowanie ze strony Urzędu ds. Cudzoziemców, urzędów wojewódzkich oraz placówek dyplomatycznych i konsularnych.

II. Wsparcie i ochrona ofiar

W III części KPD, wśród planowanych działań nie uwzględniono zamiaru stworzenia i implementacji programu reintegracyjnego ofiar handlu ludźmi – zarówno reintegracji społecznej jak i zawodowej. W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich program reintegracji ofiar handlu ludźmi spełniałby nie tylko rolę wsparcia ofiar i ochrony ich przed wtórną wiktymizacją, ale pełniłby również funkcję prewencyjną – uchroniłby pokrzywdzonych przed ryzykiem ponownego stania się ofiarą handlu ludźmi w przyszłości. Dla skuteczności takiego programu istotne znaczenie powinno mieć dostosowanie założeń programowych do specyficznej sytuacji, w jakiej znajdują się cudzoziemcy przebywający na terytorium naszego kraju.

III. Działania szkoleniowe

Mając na uwadze planowane w części V, punkt V.7, KPD przeprowadzenie specjalistycznych szkoleń m.in. dla pracowników pomocy społecznej, pracowników zajmujących się legalizacją pobytu, czy operatorów numerów alarmowych w centrach powiadamiania ratunkowego, w mojej ocenie warto by rozważyć uwzględnienie w planach szkoleniowych również kuratorów dzieci cudzoziemskich bez opieki, które ubiegają się o ochronę międzynarodową, w celu rozszerzenia umiejętności oraz wiedzy osób zainteresowanych pełnieniem takiej funkcji w zakresie identyfikacji i przeciwdziałania handlowi ludźmi.

W kontekście organizowanych szkoleń warto też zastanowić się nad dodaniem do ich programu oddzielnego punktu, poświęconego komunikacji w wymiarze różnic kulturowych. Kluczowe jest uwrażliwienie osób szkolonych na różną od obywateli Polski sytuację cudzoziemców. Szkolenie w tym obszarze powinno być skierowane do szerokiego grona odbiorców - zarówno do funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, jak i sędziów czy prokuratorów.

IV. Badania dot. problematyki handlu ludźmi. Ewaluacja działań.

W przypadku planowego prowadzenia przez MSWiA, we współpracy z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlowi ludźmi monitoringu sytuacji ofiar handlu ludźmi rekomenduję również, aby Ministerstwo, przy prowadzeniu monitoringu, uwzględniło szczególną sytuację cudzoziemców, w tym osób ubiegających się

o ochronę międzynarodową oraz dzieci z doświadczeniem migracyjnym. Istotne jest nie tylko monitorowanie skuteczności w udzielaniu podstawowej pomocy ofiarom przez Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi, ale też badanie sytuacji osób po zaprzestaniu korzystania przez nie ze wsparcia oferowanego przez Centrum, monitorowanie ich powrotu do społeczeństwa oraz na rynek pracy – dopiero w ten sposób będzie można ocenić efektywność udzielonej im przez państwo pomocy.

W 2013 r., dla potrzeb pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców (dalej: UDSC) został opracowany dokument pt. *„Procedura postępowania dla pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców rozpatrujących wnioski o nadanie statusu uchodźcy w przypadku dokonania wstępnej identyfikacji Cudzoziemca jako ofiary handlu ludźmi”*⁴, uzupełniony o załączniki takie jak np. *„Wskaźniki identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi”*. W Departamencie Postępować Uchodźczych UDSC powołano ponadto nieetatowego koordynatora ds. handlu ludźmi. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich niezbędne jest zbadanie skuteczności opracowanych i wdrożonych przez Urząd metod wykrywania lub identyfikacji ofiar handlu ludźmi w ramach procedur przyznawania ochrony międzynarodowej, w celu ewentualnego usprawnienia w przyszłości właściwego postępowania w przypadku wstępnej identyfikacji przez pracowników Urzędu ds. Cudzoziemców potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce.

V. Zmiany legislacyjne

W związku z niejednorodną sytuacją cudzoziemców, wobec których zostaje wszczęte postępowanie o zobowiązanie ich do powrotu do kraju pochodzenia, w celu sprawdzenia skuteczności identyfikacji ofiar handlu ludźmi dokonywanych przez Straż Graniczną i pracowników strzeżonych ośrodków dla cudzoziemców, warto też zbadać, ile osób będących w procedurze powrotowej i w jaki sposób zostało zidentyfikowanych jako ofiary handlu ludźmi w ostatnich latach. Zebrane przez Ministerstwo dane powinny być przyczynkiem do rozważenia, czy konieczne jest wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych, które ułatwiłoby wykrywanie i identyfikację ofiar handlu ludźmi np. poprzez wprowadzenie do ustawy o cudzoziemcach obowiązku badania przez komendanta oddziału lub placówki Straży Granicznej, czy osoba, której dotyczy postępowanie o zobowiązaniu do powrotu nie jest ofiarą handlu ludźmi.

Przedstawiam Panu Ministrowi powyższe uwagi na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, t.j.) z nadzieją, że spotkają się one z zainteresowaniem Pana Ministra. Liczę też, że stanowiąc one

---

⁴ zob. <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/urzed-do-spraw-cudzoziemcow>

będą przesłankę do szerszej dyskusji mającej na celu uwzględnienie szczególnej sytuacji cudzoziemców w podejmowanych działaniach przeciwko handlowi ludźmi w Polsce.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/